

Azərbaycan COP30-da fəal iqlim diplomatiyasını davam etdirir

COP30 çərçivəsində Azərbaycan Braziliyaya sədrlik hüququnu təhvil verməsinə baxmayaraq, iqlim diplomatiyasında fəal iştirakını global sferada sərgiləyir. COP29-un uğurlu nəticələri fonunda ölkəmiz global iqlim təşəbbüslərində etimadlı tərəfdaş kimi tanınıb və Braziliyanın xahişi ilə bu konfransın vacib missiyaları Azərbaycana həvalə olunub.

COP29-da qəbul edilmiş “Bakı Maliyyə Hədəfi” əsasında Azərbaycan və Braziliya COP29-COP30 sədrliyi kimi “Bakıdan Belémə Yol Xəritəsi”ni hazırlayıb. Bu sənəd inkişaf etməkdə olan ölkələr üçün 2035-ci ilə qədər ildə ən azı 1,3 trilyon ABŞ dolları iqlim maliyyəsinin təmin olunması üçün strateji addımları müəyyənləşdirir. Yol xəritəsi əsasən 5 prioritet sahəni (5R) hədəfləyir ki, bunlara güzəştli kreditlər, sosial məsuliyyət, özəl investisiyaların cəlbə və ədalətli maliyyə axını daxildir. Bu təşəbbüsə görə tərəflər hesab edirlər

ki, real investisiyaların sürətləndirilməsi ilə, eyni zamanda, yeni iş yerləri yaradılacaq, icmalar güclənəcək və davamlı iqtisadi tərəqqi təmin olunacaq.

Xatırladaq ki, COP29 konfransı iqlim məsələlərində tarixi yeniliyə imza atdı. Paris Sazişinin illərdir işlək olmayan 6-cı maddəsi ilk dəfə tam şəkildə razılaşdırıldı. Bu irəliləyiş konfransın ən vacib nailiyyətlərindən biri olaraq diqqət çəkir. COP29 Sədrliyinin prioritetləri sırasında olan bu məsələ ilə bağlı yekdil razılığın əldə edilməsi iqlim maliyyəsi və karbon

bazarlarının daha şəffaf və effektiv idarə olunması üçün əhəmiyyətli zəmin yaratdı. Ətraf mühiti qorumağa yönəlmiş bu qərarlar, global emissiya azalmasının tənzimlənməsi və karbon bazarlarının gücləndirilməsi baxımından yeni perspektivlər açır. Belə ki, 6-cı maddə çərçivəsində yaradılan mexanizmlər bir ölkədə emissiyaların azaldılmasının karbon bazarları vasitəsilə başqa dövlətlərdəki emissiyaları tarazlaşdırmasını mümkün edir.

COP30 çərçivəsində də Azərbaycanın müstəsna rolunu görmək mümkündür. Belə ki, Braziliya rəhbərliyinin tövsiyəsi ilə Azərbaycana COP31 konfransının ev sahibliyinin müəyyənləşdirilməsi üzrə danışıqları aparmaq və Paris Sazişinin Gəlir Qiymətləndirmə İcmalı (Global Stocktake – GST) sənədini razılaşdırmaq kimi iki prioritet üzərində işləmək səlahiyyəti verilib. Beləliklə, Azərbaycan XİN-in müavini Yalçın Rəfiyev COP31-ə ev sahibliyi məsələsində, NATO-nun xüsusi səfiri Maurisio Lyrio ilə paralel danışıqlarda aparıcı rol oynayır. COP30-un ən vacib nəticələrindən sayılan GST sənədinin müzakirələrinə isə Azərbaycan və Norveç nümayəndələri birgə rəhbərlik edir – bu məsələdə Azərbaycanın sədri Yalçın Rəfiyev və Norveçin iqlim naziri Andreas Eriksen təyin olunub.

Azərbaycanın təşəbbüsləri iqlim maliyyə sistemində ədalət, məsuliyyəti və şəffaflığı ön plana çıxarır. Məsələn, COP29-da razılaşdırılmış “Bakı Maliyyə Hədəfi” yeni maliyyə fazasının başlanğıcını qoymuş, COP30 müzakirələrinə isə yalnız maliyyə deyil, həm də ədalət və məsuliyyət prinsipləri ilə yanaşılmasını təmin edəcək. Belə yanaşma çərçivəsində iqlim fondu mənbələri ədalətli paylanacaq, Qlobal Cənub ölkələrinin ehtiyacları hesabına maliyyə axınının çevikliyi artırılacaq. Bununla yanaşı, qaz emissiyaları ilə mübarizədə Azərbaycanın siyasi liderliyi kimi addımlar gələcəkdə “yaşıl texnologiya”lar və energetika sektoruna

investisiyaları da artıracaq.

COP30-da müzakirə edilən “Bakıdan Belémə Yol Xəritəsi” global iqtisadi sistemdə transformasiyaya üstünlük verir. Bu, təmiz enerji sektoruna investisiyaların artırılması, kənd təsərrüfatında “yaşıl texnologiya”ların tətbiqi və iqlim təsirlərinə uyğun infrastrukturun inkişaf etdirilməsi deməkdir. Yəni iqlim sahəsində atılan addımlar iqtisadi artımı dəstəkləyir – məsələn, yol xəritəsinin təsdiqiylə 2035-ci ildə 1.3 trilyon dollarlıq yeni bazar açılaraq dayanıqlı sənaye və xidmətlər sahəsində minlərlə yeni iş yeri yaradılacaq.

Azərbaycanın bu sahədəki fəallığı, korporativ iqlim diplomatiyası, yaradıcı təşəbbüsləri və global layihələrə verdiyi töhfələr dünya liderləri tərəfindən yüksək qiymətləndirilir. COP30 çərçivəsindəki uğurlar həm ölkəmizin iqlim siyasətində nüfuzunu artırır, həm də bütün üzv dövlətlər üçün iqtisadi və ekoloji olaraq fayda gətirəcək strateji nəticələrin əldə edilməsinə zəmin yaradır.

Qeyd edək ki, Belemde konfransın açılışında təqdim edilən PAS – Çoxtərəfli İdarəetmənin Sürətləndirilməsi Planı və CHAMP – Yüksək Ambisiyalı Tərəfdaşlıq Koalisiyası yeni iqlim yanaşmasını ortaya qoydu.

“Beat the Heat” adlı beynəlxalq platformanın 185 şəhərdə istilik dalğalarına qarşı mübarizə planı iqlim dəyişikliklərinin ən real və həssas olan fəsadlarına birbaşa cavabdır. Elan olunan 20 milyard dollarlıq regional investisiya paketi isə su ehtiyatlarının qorunması üzrə aparılacaq işlərin miqyasını önə çıxarır. Eyni zamanda, “Near-Zero and Resilient Buildings” və “NOW” adlı beynəlxalq yanaşmalarla daha dayanıqlı şəhər infrastrukturuna keçid sürətlənir. 400-dən artıq yeni təşəbbüsün gündəmə gətirilməsi COP30-un sadəcə konseptual müzakirələr yox, icrayönümlü konkret addımlar üçün global meydan olduğunu açıq şəkildə nümayiş etdirir.

Nurlan ABDALOV
XQ

Ekspert rəyi

Ceyran BƏBİROVA,
İqtisadi İslahatların
Təhlili və Kommunikasiya
Mərkəzinin Strateji
planlaşdırma şöbəsinin
aparıcı məsləhətçisi

Braziliyanın Belem şəhərində keçirilən COP30 tədbiri 2024-cü ildə Bakıda keçirilmiş COP29-un simvolik və məzmun baxımından məntiqi ardıcılığıdır. COP29 iqlim maliyyəsinin gələcək arxitekturasını müəyyənləşdirən ən həlledici qərarların qəbul olunduğu mərhələ olubsa, COP30 həmin çərçivələrin real tətbiqinə yönəlmiş icra platforması rolunu oynayır. Bu proses “Hər icranın arxasında bir qərar, hər qərarın arxasında isə bir liderlik dayanır” prinsipini bir daha təsdiqləyir.

Bakıda ilk dəfə olaraq inkişaf etmiş və inkişaf etməkdə olan ölkələr arasında maliyyə, məsuliyyət və əməkdaşlıq balansının yenidən qurulması, əslində COP prosesində uzun illərdir mövcud olan boşluğu dolduran dönüş nöqtəsi oldu. Bu, təkə iqlim maliyyəsinin həcmi ilə bağlı məsələ deyildi – Bakı modeli ölkələr arasında öhdəliklərin necə paylaşılacağı, maliyyə axınlarının hansı prinsiplərlə yönləndiriləcəyi və global iqlim fəaliyyətində kimin hansı məsuliyyəti daşıyacağına dair

yeni və daha ədalətli mexanizm formalaşdırıldı.

COP29 çərçivəsində global həmrəylik görünməmiş səviyyədə gücləndi: 130-dan çox ölkə COP29 naminə Birgə Atəşkəs Çağırışını, 90-dan çox hökumət və 1,000-dən çox təşkilat isə COP29 Yaşıl Rəqəmsal Fəaliyyət Bəyannaməsini imzaladı.

Konfransın ən mühüm nəticələrindən biri inkişaf etməkdə olan ölkələr üçün 2035-ci ilə qədər iqlim maliyyəsinin illik ən azı 1.3 trilyon dollar çatdırılması hədəfinin müəyyən edilməsidir. Bununla yanaşı, iqlim maliyyəsi tarixində ilk dəfə olaraq konkret rəqəm üzərində razılıq əldə olundu və Yeni Kollektiv Kəmiyyət Hədəfi əvvəlki öhdəliklərlə müqayisədə üç dəfə artırılaraq yeni global standart kimi təsbit edildi. Belemde ortaya qoyulan bütün yeni layihələr, adaptasiya təşəbbüsləri, şəhər siyasətləri və regional proqramlar məhz Bakıda müəyyənləşdirilmiş bu balans üzərində qurulur. Yəni COP30-un fəaliyyət mərhələsi, mahiyyətcə, COP29-un yaratdığı siyasi və maliyyə arxitekturasının praktik tətbiqidir.

Məhz buna görə “Bakıdan Belemə gedən yol” sadəcə iki COP konfransı arasındakı keçid deyil, global iqlim prosesinin özündə qərardan icraya keçidi simvolizə edir. Belemde artıq icra mərhələsi başlayıb, yeni ölkələr konkret layihələr, şəhər siyasətləri, adaptasiya proqramları və texnoloji həllər üzərində işləyirlər. Bakı isə o qərarların verdiyi yer idi, yəni Belemen işə başlama bilməsi üçün lazım olan global razılaşmalar, maliyyə çərçivəsi və siyasi konturlar COP29-da formalaşdırıldı. Bu baxımdan, COP29-un çəkisi və əhəmiyyəti daha yüksək qiymətləndirilir: Bakı global iqlim prosesində qaydaları müəyyənləşdirdi, Belem isə həmin qaydaların tətbiq olunduğu mərhələni həyata keçirir.